

աղօթք և օրհնութիւն ձեր անպակաս լիցի ի վերայ մեր. և խնդրեմ ի յապենիադ բարեւրարէն մերմէ Յիսուսէ Քրիստոսէ զքեզ ընդ երկայն աւուրս պահեսցէ իբրեւ զջահ անշիւջանելի բազմահոյլ եղբարքք՝ ի պարծանս համայն հայկական տոհմի և ի պայծառութիւն սուրբ դամբարանի և աշակերտելոց մանկանց սուրբ եկեղեցոյ: Այսքանս բաւեսցի. առ այս ողջ լե՛ր, ողջագուրեալդ ի Հոգւոյն Սրբոյ: Ծրեցաք ի զընտանի միջի յունուար ին. օրիս՝ Ղազար ծառայ քո երկրորդադէ զգարչապարս քո զերկոսին. ծառայ քո եմ ես՝ ծառայ և որդի աղախնոյ քո, արա՛ զիս իբրեւ զմի ի վարձկանաց քոց. ամէն, ամէն. եղիցի, եղիցի: Դարձեալ մեր հոգեւոր հօր Տէր Բարդամիւն մահտեսոյ և խօճա Մուրատ եղբոր մերոյ ողջոյն մատուցանեմք. Ստեփաննոսի և Սարգիս պապայիս և այլ եղբարց ամենեցուն ծառայ եմք:

Հրատարակեց՝ Մ. Ն. Ն.

“ՄԱՅՐ ՑԱՒԱԳԻՆ,,

Տառապանքիդ առջեւ անգոր՝
Խոնարհօրէն եւ մեմաւոր,
Քե՛զ կ'աղօթեմ ւրսիս խորէն,
Ո՛վ երկնաւա՛ Մայր լուսեղեն:

Դու, զըբառաս Մայր Թագունի,
Որդեկորոյս Ասուածունի,
Ճանչցաւ վիշտը այլ տկայիւր
Եւ հեզութեամբ զայն կրեցիր:

Զարչարանքին հանդէպ Որդւոյդ՝
Լըռեցուցիր լաւերն հոգւոյդ,
Եւ անգանգա՛ս՝ խաչին տփին՝
Հաւանեցաւ Տիրոջ կամին:

Մահը գրկած բեւեռուդ մեջ՝
Բորբոքեցիր սիրոյ անեղ
Ահու՛ււսան՝ Բու մայրական
Կուրծիդ նեքեւ անյեղական:

Դու, Մայր բարեաց, մեզ ցոյց տուիր
Կենաց ուղին ուր անբասիր
Պե՛տք է քայլենք, միտք անհրաժեշտ
Եւ հա՛տ՝ մինչեւ մեր վերջին շունչ:

Մարտ 1932, Գանձիւրի

ՄԵՂՐԻԿ

ԱՄԵՆ. Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԻԻ ՀՈՐ ՃԱՌԸ

Իր նախագահութեամբ առաջին անգամ
գումարուած Միաբանական Ընդհ. Ժողովոյ
մէջ:

Գերաշնորհ, Հոգեշնորհ և Բարեշնորհ

Միաբանակիցք իմ, եղբարք և Սիրելիք ի
Քրիստոս:

Երեք ամիսներէ ի վեր ձեր մէջ եմ արդէն,
ստանձնած՝ պարտականութեանց լուծը, զոր
Պատ. Միաբանութիւնդ աւելի քան ութ ամիս-
ներ կանուխ առաջարկած էր ինձ իր բարեհաճ
ընտրութեամբը, յիտ վախճանի ամէնուր և իմ
անմոռանալի և ամէնարժան Հօր, որոյ և իր
բոլոր երանաշնորհ նախորդաց յիշատակն օրհ-
նեալ յաւիտեան:

Թոյլ տրուի ինձ, այս առթիւ, երբ առաջին
անգամ կը նախագահեմ զիս ընտրող ժողովոյդ
գումարմանը, անգամ մը ևս յայտնել զգածուած
սրտիս շնորհակալութիւնը, իմ մասին յայտ-
նուած վստահութեան համար:

Բարութեանց Տէրը շնորհէ՛ ամէնուր և ինձ
կեանք և հոգի բարի, կարենալու համար կա-
տարել մեր պարտականութիւնքը և արդարա-
ցընել ազգին ակնկալութիւնները:

Եթէ դէթ տարի մը բոլորած լինէր արդէն
պաշտօնի ձեռնարկելէս ի վեր, պիտի պարտա-
կանութիւն նկատէի և կարենայի իսկ կատարե-
ուած աշխատութեանց համարատուութիւն մը
ներկայացնել այսօր այս Աթոռէն՝ ամէնուր և
Ազգին իսկ: Բայց եռամսեայ ժամանակամիջոց
մը հազի՛ւ թէ պիտի բաւէր ճանչնալու և ըմ-
բռնելու համար այսպիսի դարաւոր և բարդ
Հաստատութեան մը կարիքները, և զանոնք գո-
հացնելու համար հարկաւոր եղած միջոցներն ու
կարելիութիւնները: Հետեւաբար թո՛ղ ներուի
ինձ՝ եթէ վստահակ հաշիւի, իմ պաշտօնիս՝ այ-
սինքն ազգին այս նուիրական Տան վերաբեր-
մամբ իմ պարտականութեանցս մասին իմ ըմ-
բռնումս միայն կարող կ'ըլլամ յայտնել այժմ
քանի մը բառերով:

Դիպուածաւ չէ որ Տուն կոչեցի այս դարա-
ւոր յարկը. իմ համոզումս է արդարեւ թէ ա՛յդ
է անոր ամենէն բնորոշիչ նկարագիրը. դորձի
կամ շահու հաղորդութեամբ հաւաքուած ան-
գամներու ընկերակցութիւն չենք հոս, այլ նուիր-
ութեմի ուխտով գոյաւորուած եղբայրութիւն մը,
որ եկած է հոս ապրիլ և իրագործել հաւատքի
և սիրոյ կեանքը:

Աստուծոյ վառքը և ազգին սէրը. այս զոյգ
զգացումներուն մէջ է որ կը կայանայ այս Տան
ոգին կամ նպատակը: Աստուածպաշտութիւն և

ազգասիրութիւն, ասո՛նք պիտի լինին յետ այսօրէս, ինչպէս եղած է ցարդ, այն կրկին միջոցները, որոնցմով պարտինք ամէնքս քանալ ընդ միշտ իրականացնել այդ նպատակը:

Աստուածապաշտութեան մասեր են. կրօնական կեանքը, եկեղեցական կենցաղը, հոգեւորական նուիրումը: Դարերու երկար ընթացքին մէջ կանգուն մնացած է այս Տօնը, որովհետեւ անխափան պաշտուած է Աստուած հոգեւոր եւ շնամարտութեամբ այս նուիրական բարձունքին վրայ՝ զմեզ կանխող սերունդներու կեանքին, կենցաղին եւ բարոյական նուիրումին մէջ: Պէտք է շարունակուի, պէտք է շարունակենք այդ կարգն ու կանոնը: Անոնք որ յանուն որեւէ ձեռնարկի կամ մտածութեան կը փորձուին ալլալիլ դարուց ի դարս շարունակուած այս ազգութիւնը, այս Հաստատութեան բարեկամներ չեն երբեք:

Այս Տօն մէջ, որ ամէն բանէ առաջ Տօնն է Աստուծոյ, ամէն բանէ աւելի պէտք է թագաւորէ Աստուծոյ խորհուրդը:

Իսկ ազգասիրութիւնը, զոր պարտինք ապրիլ այստեղ, ամբողջովին կը բովանդակուի այն ֆանադութեան մէջ, զոր մենէ իւրաքանչիւրը առանձնաբար եւ ամէնքս միասնաբար պէտք է ունենանք Քրիստոնէութեան ոստանին մէջ բարձր պահելու համար Հայ Ազգին պատիւը եւ Հայաստանայ Եկեղեցւոյ զիրքը, կարենալ մեր ժողովրդեան համար հոգեւոր մխիթարութեան մշտական աղբյուր մը եւ մտաւոր մշակոյթի եւ կրօնական ու բարոյական դաստիարակութեան վառարան մը ընելու համար այս Հաստատութիւնը:

Փա՛ռք երախտաւոր նախնիքներու անոնք ըրած են իրենց կարելին, Ս. Երկրին մէջ մեզի կտակելու համար նուիրական այն ժառանգութիւնը, որ հակառակ ժամանակի ընթացքին մէջ ենթարկուած քաղաւմ կրճատումներու եւ նեւադմանց, տակաւին կրնայ մեզի երախտագիտութիւն հարկադրել անոնց սուրբ յիշատակին:

Մեր պարտքն է, եղբարք իմ եւ Սիրելիք, արթնենք եւ անթարթ աչք հակել եւ անշէջ պահել կանթիլը զոր անոնք կախած են հաւատացեալներու համայնքներէն մաշած խաչքարերու առջեւ եւ մոմեղինաց բոցէն ծխոտած կամարներն ի վար: Այդ լոյսը մեր ազգային պատիւն ու պարծանքն է, մեր քնքնաւնդ եւ խմտուած հոգածութեան մշտական առարկայ պիտի լինի ան: Հայ-Երեւանագէտին պահպանութիւնը Տիեզերական երեսօտագէտին մէջ՝ պէտք է լինի մեր ազգասիրութեան հոգեւոր զինուորութեան գերագոյն պարտականութիւնը, որու առջեւ պէտք է տեղի տան, եթէ երբեք անողտը հարկ մը պահանջէ, բոլոր միւսները: Մենէ ակնկալուած ազգասիրական մէկալ պարտականութիւններն են, ինչպէս վերեւ ակնարկուեցաւ, հոգեւոր մխիթարութեան եւ կրօնական դաստիարակութեան գործը, որ սկիզբէն իսկ արդէն եղած է բարեբախտաբար այս Տօն մէջ եւ Հոգեւոր Ամեն. Դուրեկան Սրբազանի պատրիարքութեան օրով առա-

ւելագոյն եւ գնահատելի աստիճանի մը հասած: Ամէնքս դ՛հ եւ ուրախ միայն պարտինք լինիլ անշուշտ այս շարժումով ձեռք բերուած եւ աւելին եւ յուսադրութիւնը ներշնչող գեղեցիկ արդիւնքին համար:

Երբ կը խորհինք այս կէտին մասին, եղբարք իմ եւ Սիրելիք, չզոյրինք երբեք ի մտի ունենալէ սա պարագան թէ ոչ մէկ ատեն իր փոխարեւական կամ նկարագրական իմաստովը նոյն իսկ՝ այնքան արտառուչ եւ նուիրական եղած է աստուածաշնչական այն պատգամը. «Ե՛լ ի վերայ լերինդ բարձու, Աւետարանիչ Սրտի... մխիթարեցէ, մխիթարեցէ զժողովուրդ իմ, առէ Տէր...»: Կատարական, հոգեւորութեամբ, տառապանքի անհուն դաշտին մէջ չուարած, բայց իր աչքը յայտնի մայրատակմաներէն հեռացնել չկրցող այս ժողովուրդը, որ մերինն է, մենէ կ'ակնկալէ իր կոչումուն հոգիին մխիթարութեան լաւագոյն մէկ մասը: Եւ այդ մխիթարութիւնը անխալ լրիւ ստացած պիտի լինի Սրտէն, եթէ կարենայ առնուլ միշտ բարի լուրեր մեր մասին, բարոյապէս խաղաղ հոգեւորապէս բարգաւաճ՝ զրական եւ կրթական վաստակներով արդիւնալից կեանքի մը վերաբերմամբ: Աշխատինք տայ իրեն այդ մխիթարութիւնը՝ մեր կեանքովը նախ, եւ յետոյ այսօր մեր բնովը, մեր մասնաւորը եւ քրիստոնէական կրթութեան եւ դաստիարակութեան մեր գործունէութեամբը, ու վաղը, երջանիկ թոսական այս Հաստատութեան համար, անոր ծոցէն մեկնելիք երկտասարդ եւ կըրթուած եւ հոգեւոր եկեղեցականներու առաքելութեամբը:

Այս Տօնը, լինելէ վերջ Տօն Աստուծոյ, է նաեւ Տօն Ազգին: Եթէ չկարենանք փառաւորել զայն իրիւ աստուածապաշտութեան կայան, կը մթաղին Աստուծոյ նայուածքը մեր վրայ: Իսկ եթէ չկարողանանք միշտ աւելի բարձրացնել զայն իրիւ վառարան աղբիւր եւ մաքուր ազգասիրութեան, կը խռովուի ազգին բարի ժըպիտը հանդէպ մեզի: Չմայս պէտք է առնել եւ զայն չթողուլ: Միանգամայն կատարենք մեր զոյգ ազգային այդ պարտականութիւնները:

Բայց կատարելու համար այդ պարտականութիւնները, պէտք ունինք միջոցներու, որոնք կրկին են անշուշտ. բարոյական եւ նիւթական:

Առաջինը, կարեւորագոյնը, մեր ձեռքն է ունենալ զայն կամ ոչ: Եթէ կ'ուզենք որ իրապէս արդիւնաւորուի Ս. Աթոռոյս նկատմամբ ունեցած մեր սէրը, պարտինք գիտնալ նախ սիրել զիրար. եղբարքութեան զգացումը դատարկ բառ մը՝ ձեւ մը կամ տարազ մը պէտք չէ լինի, այլ զապափար մը եւ իրողութիւն մը. երէցը պէտք է սիրէ կրտսերը՝ իրիւ ապագայի յոյսն ու ծագիլը. ու կրտսերը պէտք է սիրէ երէցը՝ իրիւ կենդանութեան արմատը, ու երկուքն ալ, այսինքն ամէնքս ալ՝ պէտք է յարգենք օրէնքը եւ իշխանութիւնը, արմատն ու ծագիլը պէտք է միշտ զոգուած մնան իրարու հետ՝ սիրոյ եւ օրէնքի կենդանութեամբ: Խաղաղութեան եւ յառաջդիմութեան ապահովութիւնը կախած ունի

այս երկուքն՝ սէրէն և օրէնքէն միանգամայն։
 Ներքին ինձ այս առթիւ յուսարից պարագայ մը ներկայացնել։ Միարարտութեան անդամներէն ոմանք, թուով աւելի քան 14, առաջարկ ներկայացուցած էին ինծի տառապէս գործադրել Տնօրէն ժողովոյ կազմին մասին օրէնքին տրամադրութիւնը՝ անարդար չէր իրենց փափաքը՝ կանոնական տեսակէտով, քանի որ օրէնքը, թէև սկիզբէն իսկ անգործադրելի մնացած՝ շատ հասկնալի պատճառներով, կը մնար ի զօրու։ Եւ սակայն, որովհետև իմ խորհելու եղանակաւ շատ գործնական պիտի չլլար սկիզբէն իսկ շրջագործուած օրէնք մը յանկարծ և ամբողջովին գործադրութեան դնել, մտածեցի որ այս անգամ նկատողութեան առնուելի միմիայն Համարատուն և Համարառուի կէտը։ Ուրախ եմ որ պահանջողք անխող չհղան իմ խօսքերուն։ Բայց շատ աւելի ուրախ եմ որ խնդրոյն հետ առնելու թիւն ունեցողները մանաւանդ, օրէնքի փափաքով՝ զիրարացուցին եղած առաջարկին կատարումը։ Վասնզի ամէնքն ալ սէր զգացին միմեանց և իրարմով՝ Հաստատութեան հանդէպ։ Այդ սէրն է որ ծնունդ տուաւ այսօրուան այս գումարման պատճառին, որ վստահ եմ թէ պիտի բերէ մեզի նոր և գեղեցիկ խաղաղութեան մը գրաւականը։

Իմ թերմ փափաքս է որ ամէն ինչ տնօրինուի միշտ սիրով և օրէնքի գիտակցութեամբ։ Եթէ, այսպէս, զօրաւոր լինինք բարոյապէս, ինքնին կը զօրանանք նաև նիւթապէս։ Վասնզի զուարթ, խաղաղ և բարի հոգին, այսինքն սիրալիր հոգին է որ կը զրդէ միտքը «ի հնարս»։ Նիւթական ըսելով՝ կ'իմանամ նախ Ս. Աթոռոյս կազմակերպական գիծակը, և յետոյ ելմտական կացութիւնը։ Կը խորհիմ թէ այս մասին կան կարեւոր ընելիքներ։ Փոքրիկ թուլացումներ յառաջ եկած են կրթական և կարգապահական կազմերու վրայ։ Կը յուսամ թէ կրթարանը չուտով կը կարգադրուի հաստատուն և շինական մէկ յերթնութեան մէջ է արդէն։ Իսկ վանական կարգապահութեան վերաբերեալ կէտերն ալ, ելմտական տարիէն առաջ յուսով եմ թէ կը գտնեն վերջ, երբ պատրաստուին և կիրառութեան դրուին այդ առթիւ անհրաժեշտ դատուած կանոնադրութիւններն ալ։ Գոհարագոյնը՝ բուն նիւթականը կամ ելմտականն է, որ, ինչպէս գիտէք ամէնքդ, և ինչպէս գիտէ ազգն համօրէն, կը ճնշէ մեր վրայ։

Խանգարուած չէ մեր տնտեսական կացութիւնը։ Բայց հետի է նախանձելի ըլլալէ, քանի որ պարտքի կարեւոր բևե մը ունինք մեր գլուխին վրայ։ Աղքատ չէ Ս. Յակոբայ Տունը, (օրհնութիւն առօր տնտեսականը նախահոգացող հին վարկներուն և նուիրատու բարեպաշտներուն) բայց իր կալուածական գրամագլուխին մէկ մասին անշարժացման և մեծ մասին ներկայ համաշխարհային տագնապին պատճառաւ նուազման հետեւեալքով, չունինք հարուստ Հաստատութեան մը գիւր կեանքը։

Կը փափաքեմ մտածել թէ մեր ելմտական զօհարութեանց այն մասն ալ, որ մօտաւոր անցեալներէն կուգայ մեզի, հետեւեալ է ոչ թէ ուղղամտութեան՝ այլ հասկցողութեան պակասին։ Կրօնաւորներ ենք ամէնքս ալ, և ա'լ աւելին՝ վանականներ, այսինքն աշխարհէ մեկուսացած մարդիկ, որ բնականօրէն չեն կրնար ունենալ լիւսի շահեցողութիւնը աշխարհը վարող այն գիւտային ոյժին, զրամին կամ հաշիւին, որ ահա տատամտումի մատնած է այդ տեսակէտով ամենէն հանրահռչակուած հղօր ուղեղները, աշխարհի մեծագոյն հաշուագէտները։

Եւ որովհետև մեր ելմտական կացութեան դարման մը խորհելէ առաջ պէտք էր նախ ուսումնասիրել զայն, յետոյ, ըստ արժանւոյն, տնօրինելու համար պարտն ու պատշաճը, Տնօրէն ժողովոյ համախոհութեամբ հրաւէր ուղղած եմ նախկին Նախարար և հանրաժանօթ ելմտագէտ և ազգասէր Հայու մը, Վսեմ. Ռօկան Պէյ Մարտիրոսին, հաճիլ զալ Ս. Աթոռս, և յետքննութեան և ուսումնասիրութեան տեղեկագրել մեզ մեր վիճակը և ընել իր թելադրութիւնները։ Ուրախ եմ որ, Նորին Վեմութիւնը ընդունած է մեր հրաւէրը, և խոստացած է ի մօտոյ իմացնել մեզ զէպի մեզ իր մեկնումին նշանականը։ Վստահ եմ թէ այս կարգադրութեան թէև մեծապէս պիտի օգտուի Ս. Աթոռս, նիւթական վերանորոգման տեսակէտով։

Ահաւասիկ, Եղբարք իմ և Սիրելիք ի Տէր, ընդհանուր գիծերը իմ ըմբռնումին՝ վերաբերմամբ իմ պաշտօնին։

Ըծուած եմ արդէն գործի, և, հակառակ կըլլիմայական փոփոխութեան ազդեցութեանը արդէն ոչ-քաջակալով իմ առողջութեանս վրայ, աշխատութիւնը և կամքը չէ որ կը պակսին ինծի։ Եւ պիտի ընեմ իմ բովանդակ կարելին ծառայելու համար Աստուծոյ և Ազգին այս Տան։ Իմ անկեղծ և խոր փափաքս է միայն որ գործակից լինինք միշտ ամէնքս իրարու։ Սէրը, խաղաղութիւնը և օրէնքին յարգանքը միայն պէտք է միշտ առաջնորդեն մեզի՝ այս զօհարին այլ քաղցր յուժին ներքեւ, ծառայելու համար Աստուծոյ, Ազգին և իր Եկեղեցիին և Ս. Աթոռին։

Կը մաղթեմ որ Տէրը մխիթարէ մեր տառապեալ ազգը, զօրացնէ մեր նահատակ Եկեղեցին, ի հաստատութեան և ի պայծառութեան պահէ Սուրբ Աթոռս, և օրհնէ ամէնքս։

